

Jan Kochanowski w *Pieśni świętojańskiej o Sobótce* pochwalał życie na wsi, pisząc *Wsi spokojna, wsi wesola*. Czy te słowa są nadal aktualne? Czy życie na wsi we współczesnej Polsce jest dalej spokojne i bezpieczne? By móc uzyskać odpowiedź na takie i inne podobne pytania, należy przeprowadzić badania dotyczące przestępczości na obszarach wiejskich. Dotychczas przestępczość wiejska nie była wiodącym przedmiotem badań projektu badawczego realizowanego w Polsce, a zagadnienia z zakresu kryminologii wiejskiej jako jednego z najbardziej dynamicznie rozwijających się działów kryminologii – nie doczekały się, jak do tej pory, w Polsce żadnego opracowania. Jest to zatem ogromna luka w nauce o przestępczości, a zaplanowany projekt ma służyć jej wypełnieniu. Nie ulega więc wątpliwości, że zjawisko przestępczości na obszarach wiejskich wymaga pomiaru. Wiedza o rozmiarach przestępczości oraz jej dystrybucja w społeczeństwie ma znaczenie teoretyczne i praktyczne, pozwala ona z jednej strony na wyjaśnianie owego zjawiska, z drugiej zaś – na jego kontrolowanie. W związku z tym, głównym celem prowadzonych badań będzie zdiagnozowanie zjawiska przestępczości wiejskiej. Za cele szczegółowe obrano: ustalenie skali, dynamiki i struktury przestępstw charakterystycznych dla obszarów wiejskich; poznanie czynników sprzyjających popełnianiu przestępstw na obszarach wiejskich; analizę ciemnej liczby przestępstw popełnianych na obszarach wiejskich; poznanie specyfiki przestępczości wiejskiej; zbadanie roli i ocena kontroli społecznej formalnej i nieformalnej na obszarach wiejskich.

Polska wieś nieustannie się zmienia pod wieloma względami. W 2018 r. obszary wiejskie były zamieszkiwane przez blisko 40% ludności Polski. Jednakże obecnie społeczności wiejskie są bardziej zróżnicowane aniżeli w przeszłości. Związane jest to z napływem ludności miejskiej na obszary wiejskie, która poszukuje ciszy i spokoju. Prognozuje się, że w przyszłości kultura wiejska będzie kształtowana tylko w niewielkim stopniu przez rolników, a główną rolę odegrają tu osoby niezwiązane z produkcją rolną. Opisane zjawisko jest jedną ze zmiennych, która m.in. przyczynia się do materialnego rozwarstwienia ludności polskiej wsi, zamieszkujących ją rodzin, rodzi nowe niepokojące zjawiska, a ich dynamikę rozwoju kształtują m.in. związane z tym procesy gentryfikacji, dezagraryzacji i proletaryzacji społeczności wiejskich. Ponadto, ze wsi odpływa kapitał ludzki, a osoby które pozostają często są bezrobotne. W 2018 r. stopa bezrobocia na wsiach była większa o 4,3% aniżeli w mieście. W 2018 r. co czwarte gospodarstwo na wsi żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa, podczas gdy w miastach co dziesiąte. Wiejskie ubóstwo ma przede wszystkim formę sfeminizowaną, a wieś wykazuje tendencję do juvenalizacji i infantylizacji biedy. Wejście Polski do Unii Europejskiej wpłynęło na przyspieszenie zmian strukturalnych na wsi powodujących korzystne przekształcenia w rolnictwie. Właściciele gospodarstw rolnych inwestują, rozwijają się, chcą też powiększać swoje gospodarstwa, wymieniać sprzęt i unowocześniać technologię. Często korzystają ze sprzętu rolniczego wartego miliony, który jest „takimym kąskiem” dla złodziei. Realizując badania nad przestępczością wiejską w Polsce, warto przeanalizować też jak na skalę tego zjawiska wpływają chociażby zmiany organizacyjne w Policji, ponieważ w latach 2007-2015 zlikwidowano wiele wiejskich posterunków Policji.

Biorąc powyższe pod uwagę warto zbadać jak te wszystkie zmiany (i czy w ogóle) wpływają na zjawiska patologiczne, w tym głównie przestępczość. Nie ma cienia wątpliwości, że warto jest podjąć działania badawcze służące poznaniu przestępczości obszarów wiejskich (jej skali, struktury, etiologii). Zaproponowane metody badań ilościowych – w postaci badań sondażowych przeprowadzonych wśród mieszkańców wsi – pozwolą ustalić cechy funkcjonowania pewnego wycinka rzeczywistości jakim jest przestępczość wiejska. Badania te zostaną uzupełnione indywidualnymi wywiadami pogłębionymi wśród mieszkańców wsi, służącymi poznaniu z jakimi przestępstwami spotykają się oni na co dzień, jakiego rodzaju przestępczości nie zgłaszają organom ścigania (ciemna liczba przestępstw), kim są najczęściej sprawcy tych przestępstw i dlaczego je popełniają, czy czują się bezpiecznie w miejscach swojego zamieszkania i jak oceniają działania Policji na obszarach wiejskich. Z kolei indywidualne wywiady pogłębione z funkcjonariuszami Policji pozwolą uzupełnić te badania o opinie osób stykających się bezpośrednio z ofiarami i przestępcami przestępczości wiejskiej, skuteczności działań prewencyjnych na obszarach wiejskich.

Efektom badań będzie opis współczesnej przestępczości obszarów wiejskich. Wiedza na ten temat ma znaczenie zarówno w wymiarze teoretycznym (wkład w rozwój kryminologii wiejskiej), jak i praktycznym (wykorzystanie jej przez organy ścigania celem podejmowania odpowiednich działań profilaktycznych i mających na celu zwalczanie przestępczości wiejskiej). Efekty projektu zostaną: zaprezentowane na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, opisane w przyczynkarskich artykułach naukowych publikowanych w Polsce oraz za granicą, a także monografii.